

XAVFLI YUQIMLI KASALLIKLAR ZAMONAVIY DAVOLASH USULLARI

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Tibbiyot fakulteti
Tibbiy profilaktik fanlar kafedrası **Mikrobiologiya** fani o'qituvchisi
Xolmurodov Inoyatullo

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti tibbiyot fakulteti talabasi
Jumayeva Dilrabo Tojiyevna

e-mail: dilrabojumayeva60@gmail.com

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti, Termiz shahar Farovon massiv, 43B uy, **e-mail: esadir_74@rambler.ru**

Annotatsiya: Maqola xavfli yuqumli kasalliklar va ularning zamonaviy davolash usullariga bag'ishlangan. Unda yuqumli kasalliklarning insoniyat sog'lig'iga tahdidi, ularning asosiy xususiyatlari va jiddiy asoratlari haqida so'z boradi. Shuningdek, maqolada antivirus va antibiotik preparatlar, vaksinatsiya, monoklonal antitanachalar, genetik va molekulyar terapiya, telemeditsina va raqamli monitoring kabi zamonaviy davolash usullari tushuntiriladi. Maqola xavfli yuqumli kasalliklarni oldini olish va samarali davolashdagi ilm-fan yutuqlarini ko'rsatib, ularning insoniyat salomatligi uchun ahamiyatini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: xavfli yuqumli kasalliklar, yuqori infeksiyon kasalliklar, zamonaviy davolash usullari, antiviral preparatlar, antibiotiklar, vaksinalar, monoklonal antitanachalar, genetik terapiya, molekulyar terapiya, telemeditsina, raqamli monitoring, jamoat sog'ligi, pandemiya, infeksiya nazorati

MODERN METHODS OF TREATMENT OF DANGEROUS INFECTIOUS DISEASES

Annotation: The article is devoted to dangerous infectious diseases and their modern methods of treatment. It discusses the threat of infectious diseases to human health, their main characteristics and serious complications. The article also explains modern methods of treatment, such as antiviral and antibiotic drugs, vaccination, monoclonal antibodies, genetic and molecular therapy, telemedicine and digital monitoring. The article shows scientific achievements in the prevention and effective treatment of dangerous infectious diseases, emphasizing their importance for human health.

Keywords: dangerous infectious diseases, highly infectious diseases, modern treatment methods, antiviral drugs, antibiotics, vaccines, monoclonal antibodies, genetic therapy, molecular therapy, telemedicine, digital monitoring, public health, pandemic, infection control

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ЛЕЧЕНИЯ ОПАСНЫХ ИНФЕКЦИОННЫХ ЗАБОЛЕВАНИЙ

Аннотация: Статья посвящена опасным инфекционным заболеваниям и современным методам их лечения. В ней рассматривается угроза инфекционных заболеваний здоровью человека, их основные характеристики и серьёзные осложнения. В статье также рассматриваются современные методы лечения, такие как противовирусные и антибактериальные препараты, вакцинация, моноклональные антитела, генная и молекулярная терапия, телемедицина и цифровой мониторинг. В статье показаны научные достижения в области профилактики и эффективного лечения опасных инфекционных заболеваний, подчеркнув их важность для здоровья человека.

Ключевые слова: опасные инфекционные заболевания, высококонтагиозные заболевания, современные методы лечения, противовирусные препараты, антибиотики, вакцины, моноклональные антитела, генная терапия, молекулярная терапия, телемедицина, цифровой мониторинг, общественное здравоохранение, пандемия, инфекционный контроль.

Kirish: Xavfli yuqumli kasalliklar insoniyat tarixida doimiy tahdid sifatida namoyon bo'lgan. Ular yuqori yuqumchanlik, tez tarqalish xususiyati va jiddiy sog'liq asoratlari bilan ajralib turadi. Bunday kasalliklar global miqyosda pandemiyalar va epidemiyalarni keltirib chiqarishi mumkin, bu esa jamoat sog'lig'iga katta ta'sir qiladi. So'nggi o'n yilliklarda Ebola, SARS, MERS, COVID-19 kabi virusli infektsiyalar va antibiotiklar qarshiligiga ega bakterial kasalliklar katta e'tiborni tortgan.

Zamonaviy tibbiyot ushbu kasalliklarni aniqlash, oldini olish va samarali davolashga yo'naltirilgan turli innovatsion usullarni ishlab chiqdi. Vaksinatsiya, antiviral preparatlar, monoklonal antitanachalar, genetik va molekulyar terapiya, shuningdek, telemeditsina va raqamli monitoring kabi texnologiyalar xavfli yuqumli kasalliklar bilan kurashishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu maqola xavfli yuqumli kasalliklarning xususiyatlari, ularning tarqalish mexanizmlari va zamonaviy davolash usullari haqida to'liq ma'lumot beradi.

Xavfli Yuqumli Kasalliklarning Xususiyatlari

Xavfli yuqumli kasalliklar boshqa infektsiyalardan quyidagi xususiyatlar bilan ajralib turadi:

Yuqumchanlikning yuqoriligi: Bunday kasalliklar tez tarqaladi va qisqa vaqt ichida katta hududlarni qamrab olishi mumkin. Masalan, COVID-19 va Ebola viruslari qisqa vaqt ichida jiddiy epidemiyalarni keltirib chiqargan.

Jiddiy asoratlar: Yuqumli agentlar organizmning turli tizimlariga zarar yetkazadi, kasallikning og‘ir kechishi va o‘lim xavfi yuqori bo‘lishi mumkin. Masalan, Marburg va Ebola viruslari bilan kasallangan bemorlarning o‘lim darajasi yuqori bo‘ladi.

Global tahdid: Xavfli kasalliklar nafaqat shaxsiy, balki jamoat sog‘lig‘iga ham xavf tug‘diradi. Pandemiya sharoitida global iqtisodiyot, ta‘lim tizimi va sog‘liqni saqlash resurslari jiddiy ta’sirlanadi.

Antibiotik va antiviral qarshilik: Ba’zi bakterial va virusli infeksiyalar dori vositalariga chidamli bo‘lib, davolashni qiyinlashtiradi. Bu esa zamonaviy tibbiyot uchun qo‘shimcha chaqiriq hisoblanadi.

Tez aniqlash va nazorat zaruriyati: Yuqumli kasalliklarni samarali nazorat qilish uchun ularni erta aniqlash va karantin, izolyatsiya kabi profilaktik choralarni qo‘llash muhim ahamiyatga ega.

Ushbu xususiyatlar xavfli yuqumli kasalliklarning global sog‘liq uchun qanchalik jiddiy tahdid ekanligini ko‘rsatadi va zamonaviy davolash usullarining ahamiyatini yanada oshiradi.

Xavfli Yuqumli Kasalliklar:

Ebola virusi kasalligi

Tarixi va kelib chiqishi: Ebola virusi Afrika mamlakatlarida paydo bo'lgan yuqori o'lim darajali virus.

Yuqumchanligi: Yuqori, qon va tana suyuqliklari orqali tarqaladi.

Asoratlari: Ichki organlar, qon aylanish tizimi va immun tizimiga zarar yetkazadi; o'lim darajasi 50–90%.

Marburg virusli infeksiyasi

Tarixi va kelib chiqishi: Ebola bilan o'xshash filovirus; Afrikada uchraydi, ammo kamroq holatlar.

Yuqumchanligi: Yuqori, qon orqali tarqaladi.

Asoratlari: Yuqori o'lim xavfi, jiddiy ichki organlar zararlanishi..

COVID-19

Tarixi va kelib chiqishi: 2019 yilda Xitoyning Uxan shahrida paydo bo'lgan global pandemiya.

Yuqumchanligi: Juda yuqori, nafas orqali va kontakt orqali tarqaladi.

Asoratlari: O'pka, yurak, buyrak va nerv tizimiga zarar, uzoq muddatli asoratlari (long COVID)..

Vabo (Cholera)

Tarixi va kelib chiqishi: Vibrio cholerae bakteriyasi sababli paydo bo'ladi; asosan iflos suv va oziq-ovqat orqali tarqaladi.

Yuqumchanligi: Yuqori, epidemik potentsialga ega.

Asoratlari: Og'ir diareya, suvsizlik, o'lim xavfi yuqori bo'lishi mumkin.

Tif

Tarixi va kelib chiqishi: Salmonella typhi bakteriyasi sababli rivojlanadi.

Yuqumchanligi: O'rta, suv va oziq-ovqat orqali tarqaladi.

Asoratlari: Yuqori harorat, ichak va jigar zarar, ba'zi hollarda jiddiy asoratlari.

Qizamiq (Measles)

Tarixi va kelib chiqishi: Virusli kasallik, bolalar orasida tez tarqaladi.

Yuqumchanligi: Juda yuqori, nafas orqali yuqadi.

Asoratlari: O'pka yallig'lanishi, quloq infeksiyalari, miyaning yallig'lanishi..

Tetanus

Tarixi va kelib chiqishi: Clostridium tetani bakteriyasi orqali rivojlanadi; jarohatlar va tug'ruq paytida infektsiya yuz beradi.

Yuqumchanligi: Past, lekin o'lim xavfi juda yuqori.

Asoratlari: Mushak spazmlari, nafas olish muammolari, o'lim..

Malaria (Qonli bezgak)

Tarixi va kelib chiqishi: Plasmodium parazitlari orqali tarqaladi, asosan Anopheles chivinlari orqali.

Yuqumchanligi: Yuqori hududiy bog‘liq, vektor orqali tarqaladi.

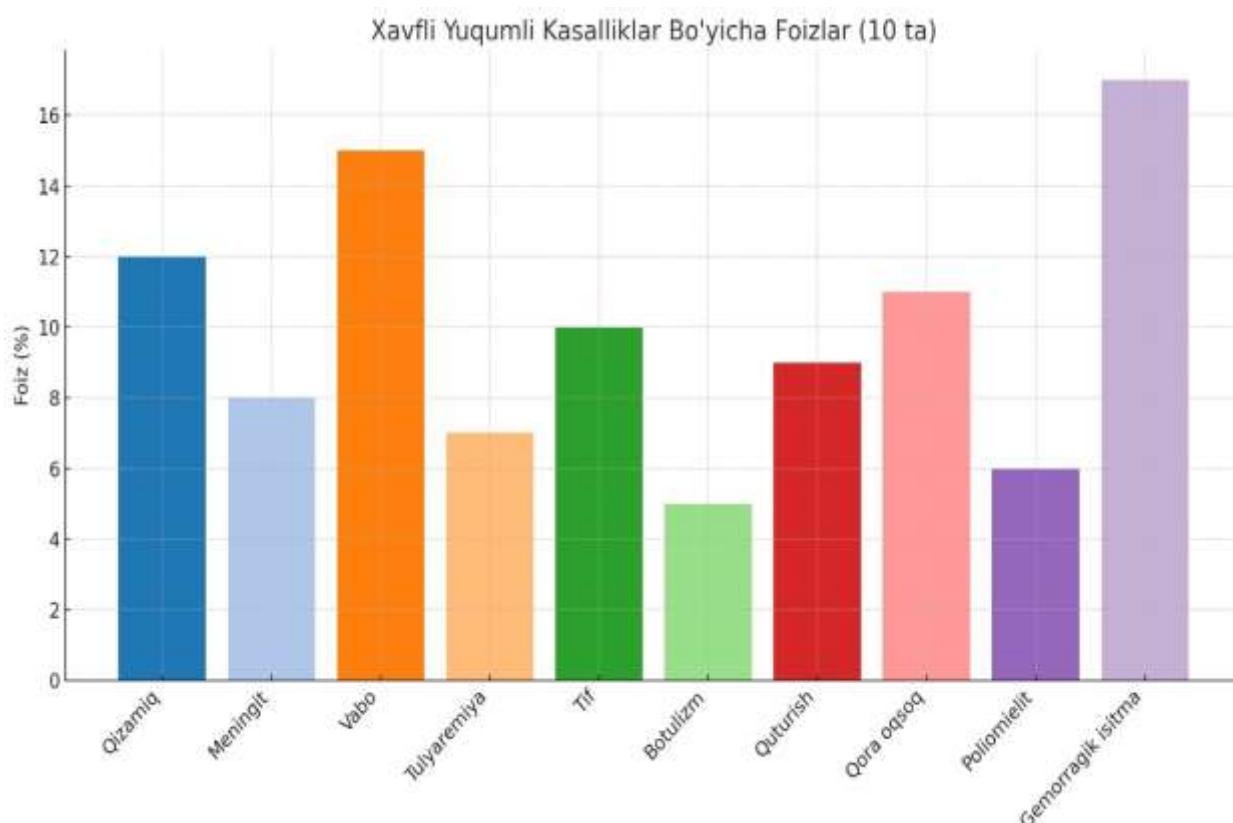
Asoratlari: Yuqori harorat, qon yetishmovchiligi, jiddiy organlar zararlanishi..

Gepatit A va B

Tarixi va kelib chiqishi: Virusli infeksiyalar orqali jigarni zararlaydi. A turi asosan iflos oziq-ovqat va suv orqali, B turi esa qon va jinsiy yo‘l orqali yuqadi.

Yuqumchanligi: O‘rta, ayrim hududlarda yuqori.

Asoratlari: Jigar shikastlanishi, surunkali gepatit, sirroz, o‘lim xavfi.

Yuqoridagi diagrammada jamiyat salomatligi uchun eng xavfli sanaladigan 10 ta yuqumli kasallikning tarqalish foizlari ko‘rsatib berilgan. Har bir kasallik alohida rang bilan ajratilib, ularning ulushi aniq ko‘rinishda ifodalangan.

Diagrammaga ko‘ra eng yuqori ko‘rsatkich Gemorragik isitmaga tegishli bo‘lib, uning ulushi 17 % ni tashkil etadi. Bu kasallikning yuqori xavfliligi va og‘ir asoratlari berishi bilan bog‘liq. Ikkinchi o‘rinda Vabo (15 %), uchinchi o‘rinda esa Qizamiq (12 %) turadi. Ushbu kasalliklar yuqori yuquvchanligi sababli epidemiologik nazoratni talab qiladi.

Qora oqsoq (11 %), Tif (10 %) va Quturish (9 %) kasalliklari ham sezilarli ulushga ega bo‘lib, ularning tarqalishi hududiy sanitariya va hayvonlar orqali yuqish omillari bilan bog‘liq.

Nisbatan past foizli kasalliklar qatoriga Meningit (8 %), Tulyaremiya (7 %), Poliomiolit (6 %) hamda eng past ko'rsatkichga ega Botulizm (5 %) kiradi. Garchi ulushi past bo'lsa-da, bu kasalliklar og'ir kechishi yoki o'lim darajasi baland bo'lgani sababli xavfli deb hisoblanadi.

Davolash usullari va zamonaviy yondashuvlar

Yuqumli kasalliklarni samarali davolash tizimli yondashuvni talab qiladi. Kasallik patofiziologiyasi, etiologiyasi va epidemiologik xususiyatlari aniqlangach, davolash strategiyasi individual va jamoaviy chora-tadbirlar asosida belgilanadi. Zamonaviy tibbiyotda quyidagi asosiy yo'nalishlar qo'llaniladi:

Virusli kasalliklar (Ebola, Marburg, COVID-19, Qizamiq, Gepatit A va B):

Virusli infeksiyalar uchun asosiy davolash yondashuvi simptomatik terapiya bilan birga, antiviral preparatlarni qo'llashni o'z ichiga oladi. Immun tizimini mustahkamlash, suyuqlik muvozanatini ta'minlash va qarama-qarshi infeksiyalarni oldini olish zarur. Shu bilan birga, kasalliklarning profilaktikasi vaktsinatsiya orqali amalga oshiriladi. Masalan, COVID-19 va qizamiq kabi kasalliklarda keng qamrovli immunizatsiya epidemik xavfni sezilarli darajada kamaytiradi.

Bakterial kasalliklar (Vabo, Tif, Tetanus):

Bakterial etiologiyaga ega kasalliklar antibiotik terapiyasi yordamida davolanadi. Infektsiyani nazorat qilish, sanitariya-gigiyena qoidalarini qat'iy rioya qilish va infeksiyaga chalinish xavfini kamaytiruvchi profilaktik chora-tadbirlar muhim ahamiyatga ega. Tetanus kasalligi holatlarida immunoglobulinlar va vaktsinatsiya preparatlari qo'llanadi, bu kasallik asoratlarini kamaytirishda muhim vosita hisoblanadi.

Parazitar kasalliklar (Malaria):

Parazitar infeksiyalar uchun davolashda antiparazitar preparatlar markaziy rol o'ynaydi. Shu bilan birga, vektorlarni (masalan, Anopheles chivinlari) nazorat qilish, kasallik xavfini kamaytiruvchi ekologik va profilaktik chora-tadbirlarni amalga oshirish zarur. Shu yo'l bilan parazitar infeksiyalarning epidemiologik tarqalishi sezilarli darajada cheklanadi.

Zamonaviy diagnostika va innovatsion yondashuvlar:

Molekulyar diagnostika metodlari (PCR, tezkor antigen/antitel testlar) infeksiyani erta aniqlash va davolashni tezlashtiradi.

Telemeditsina va masofaviy tibbiy kuzatuv kasalliklarni monitoring qilish va epidemiyalarga javob choralarini optimallashtirish imkonini beradi.

Gen terapiyasi, monoklonal antitanalar va innovatsion vaksinalar, xususan virusli kasalliklarda, davolash samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Jamoat salomatligini yaxshilash choralariga epidemiyalarning oldini olish, sanitariya-gigiyena nazorati, karantin va izolyatsiya rejimlarini joriy etish kiradi.

Shu yondashuvlar kompleks tarzda qo'llanilganda, kasalliklarning tarqalishi sezilarli darajada kamayadi, og'ir asoratlar va o'lim xavfi minimal darajaga tushiriladi.

Oldini olish va profilaktika choralari

Yuqumli kasalliklarning tarqalishini kamaytirishda profilaktika eng samarali strategiya hisoblanadi. Zamonaviy tibbiyotda profilaktika choralari quyidagi asosiy yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

Vaksinatsiya:

Vaksinalar kasalliklarning oldini olishda eng muhim vosita hisoblanadi. Masalan, qizamiq, tetanus, gepatit B va COVID-19ga qarshi vaksinalar jahon miqyosida epidemiyalarni sezilarli darajada kamaytirgan. Vaksinatsiya dasturlari jamoaviy immunitet hosil qilishga xizmat qiladi va aholining sezilarli qismini yuqori xavfdan himoya qiladi.

Sanitariya va gigiyena choralari:

Toza ichimlik suvi, sanitariya inshootlarini ta'minlash, qo'l va ovqat gigiyenasiga rioya qilish orqali bakterial va parazitlar kasalliklar tarqalishini oldini olish mumkin. Vabo va tif kabi ichak infeksiyalari aynan shu choralari bilan samarali nazorat qilinadi.

Vektorlarni nazorat qilish:

Malaria kabi parazitlar kasalliklarda vektorlarni, xususan chivin va boshqa zararkunandalarni yo'q qilish muhim ahamiyatga ega. Mosquito nets, insektitsid ishlatish va ekologik nazorat choralari joriy qilish orqali kasallik xavfi sezilarli darajada kamayadi.

Epidemiologik monitoring va tezkor javob:

Yuqumli kasalliklar tarqalishining monitoringi, tezkor diagnostika vositalari va epidemiyalarga javob choralari o'z vaqtida amalga oshirish infeksiya zanjirini uzish imkonini beradi. Telemeditsina va masofaviy kuzatuv tizimlari, shuningdek, aholini xabardor qilish bu jarayonga sezilarli hissa qo'shadi.

Ta'lim va jamoatchilik xabardorligi:

Aholini yuqumli kasalliklar xavfi, profilaktik chora-tadbirlar va vaksinatsiya ahamiyati haqida muntazam xabardor qilish muhimdir. Bu jamoaviy immunitetni mustahkamlash va epidemiyalarni oldini olishga xizmat qiladi.

Xulosa

Yuqumli kasalliklar inson salomatligi va jamoat sog'lig'i uchun jiddiy tahdid hisoblanadi. O'zbekistonda uchraydigan yuqori xavfli kasalliklar orasida Ebola, Marburg, COVID-19, vabo, tif, tetanus, qizamiq, malaria va gepatit A va B muhim

o‘rin tutadi. Ularning har biri patofiziologiyasi, tarqalish xususiyatlari va klinik asoratlari bilan ajralib turadi.

Zamonaviy tibbiyotda kasalliklarni boshqarish quyidagi asosiy yo‘nalishlar bilan amalga oshiriladi:

Davolash usullari: virusli, bakterial va parazitlar infektsiyalarni davolashda individual va kompleks terapiya qo‘llanadi. Antiviral va antibiotik preparatlar, antiparazit dorilar, immun tizimini qo‘llab-quvvatlash, gen terapiyasi va monoklonal antitanalar kasalliklar oqimini sezilarli darajada kamaytiradi.

Oldini olish va profilaktika: vaksinalash, sanitariya-gigiyena choralarini kuchaytirish, vektorlarni nazorat qilish, epidemiologik monitoring va jamoatchilik xabardorligini oshirish kasalliklarning tarqalishini samarali nazorat qiladi.

Shu bilan birga, yuqumli kasalliklarning xavfliligini aniqlash va ularni vizual ko‘rsatish orqali jamoatchilik va sog‘liqni saqlash organlari samarali choralar ko‘rish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Diagrammalar va statistik ma’lumotlar bu jarayonni sezilarli darajada soddalashtiradi va profilaktik strategiyalarni optimallashtirishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Musaboyev, E. I., & Bayjanov, A. Q. — *Yuqumli kasalliklar: epidemiologiya va parazitologiya*. Tibbiyot kollejlari uchun qo‘llanma. Toshkent: «O‘zbekiston Milliy Ensiklopediyasi», 2006. [Myxa之家+1](#)
2. Yarmuxamedova, N. A. va boshqalar — *Epidemiologiya. Harbiy epidemiologiya. Yuqumli kasalliklar epidemiologiyasi*. Samarqand: Tibbiyot Ko‘zgusi, 2021. [E-library SamMU+1](#)
3. Mamatova, M. N., & Kadirov, J. F. — *Yuqumli kasalliklar*. Samarqand: darslik, 2024. [E-library SamMU](#)
4. Mirzoyeva, M. R. — *Yuqumli kasalliklar*. Toshkent: Turon Zamini Ziyo, 2017. [E-library SamMU](#)
5. Zakirxodjayev, A. — *Yuqumli kasalliklar*. Toshkent: Cho‘pon nomidagi nashriyot, 2011. [E-library SamMU](#)
6. Zokirxo‘jaev, A. — *Bolalar yuqumli kasalliklari*. Toshkent: tibbiyot oliy ta’limi darsligi, 2011. www.namdu.uz
7. Musaboyev, E. I., & Bayjanov, A. Q. — *Yuqumli kasalliklar, epidemiologiya va parazitologiya*. Davlat ilmiy nashriyoti, Toshkent, 2006. [Игры и Приложения Андроид](#)
8. TMA (Toshkent Tibbiyot Akademiyasi) — “Yuqumli kasalliklar va antimikrob vositalar” konferensiya to‘plami. [Тошкент тиббиёт академияси](#)

9. Xusainova, M. Sh., Kafiyeva, M. X., & Hakimova, X. — “Yuqumli kasalliklar va ularning oldini olish” – ilmiy maqola. tadqiqotlar.uz